

na gnoj zmetal“ — slišimo tam pa tam kakega kmeta godernjati. Al, čakaj prijatelj! ne sodi prenašlo, da vidimo pred: kaj se pridobi s tem, če vsaki teden dva grošica potrosimo na gnoj. Če bo rajtinga pokazala, da ne kaže denarja za vitriol izdajati, potem zaverzi naš svet, naše skušnje, in ravnaj po starem kopitu, kakor je delal oče tvoj in stari oče. Če boš pa pri pametnem sosedu vidil prid vitriola, boš jenjal biti neverni Tomaž.

Rekli smo, da moč vitriola v tem obstoji, da zgrabi naj rodovitniši drobce, ki po smradu iz gnoja shlapijo, in jih v gnoji obderži, in skušnje so učile, da se s takim vitriolanim gnojem žita za tretji del, sená pa celo štirikrat več pridelá, kakor z gnojem, iz kterega je naj bolji moč izhlapela.

Ako, postavim, kmet na svoji njivi pridelá 6 vagánov žita, na svoji senožeti pa nakosi 5 centov sená, bo z ravno tolikšnim gnojem, kterega je pa z vitriolano gnojnico pridno polival, na ravno tisti njivi pridelal 8 vagánov žita, in na ravno tisti senožeti nakosil 20 centov sená. Recimo, da je njivo in senožet skupej pognojil z 10 vozovi gnoja, in da je po predpisu $44\frac{1}{5}$ funtov zelenega vitriola temu gnoju primešal, mu je prišel vitriol na 2 fl. 14 krajc. Ker je pa s tem 2 vagána žita in 15 centov sená več pridelal, je po tem takem, ako cenimo vagán (mecen) žita le po 4 fl., cent sená le po 1 fl., si pridobil 28 fl. 46 kr. Da to ni majhen dobiček, vsak šolarček vé, ker 28 fl. je več denarja kakor pa sta 2 fl. Kdor pa si hoče ti dobiček za svojo mošnjo pridobiti, mora vse to natanjko spolniti, kar smo mu tukaj svetovali.

Jeli bolje konjski in goveji gnoj skupej na gnojnišupomešati ali vsacega posebej spravljati?

To se ravná po zemlji, ktera se ima gnojiti. Je zemlja na njivah in senožetih različna, lahka in teška, je veliko bolje konjski gnoj ločiti od govejega, in vroči in ostrí konjski gnoj voziti na teško zemljo, bolj volnega govejega pa na lahko zemljo. Je po njegovih zemljiših povsod enaka zemlja, tedaj povsod teška ali povsod lahka, je nar boljše vseh gnoj skup mešati. Če je pa gospodarju za zboljšanju svojih zemljiš mar, mora z gnojem tako ravnati, da je za zemljo naj bolj pripraven. — Ima kmetovavec, postavim, le teško zemljo, mora skušati bolj rahlega, perhkega, slamnatega gnoja si pripraviti, tedaj ne smé skop biti z nasteljo in gnoja ne tako dolgo pušati na gnojnišu, da popolnoma masten postane. Ima pa le perhko in rahlo zemljo, bo naj bolj opravil, ako je gnoj prav prav masten postal.

Kako naj se ravná z gnojem na polji?

O tem naj si zapomni vsak kmetovavec sledeče pravilo (regelco): „Pravi gospodar gré berž s plugom za gnojnim vozom!“ Nič ne veljá, gnoj poverh trositi, ali ga pustiti v majhnih kupih ležati.

Kdor je prisiljen gnoj na polje voziti, pa ga ne more berž podorati, naj ga na polje navozi na velik kup. Tudi navadno ni dobro, gnoj globokeji kakor za 3 pavce podorati; treba pa je, ga vselej z zemljo pokriti, ker njiva, na kateri gnoj na več krajih zlo izpod zemlje moli, je žalosten pogled in očitno znamnje nemarnega kmetovavca.

Ostanki Bramatovega častja na rimsko-slovenskih spomenicih.

Razložil Davorin Terstenjak.

Iz rokopisa: »Kdo so bili Noričani in Panonci, Kelti ali Slovenci?«

Če indiško bogoslovje filozofiško (modroslovsko) presodimo, najdemo v njem enobožanstvo (monotheizem). Tudi Anglež Colebrook, kateri je iz indijskih izvirnikov verozakon indijski preučil, to poterdí (*Jahrb. der Liter. II. 311. **). Drugi učeni mož Alež Dow je dokazal, da Bramini v edinost Boga verujejo, in da častje mnogih bogov (polytheizem), kterega jih obdolžujejo, ni druga, kakor častenje različnih lastnost božjih. (*Alex. Dow. Hindostan II. stran 36. 56.*) Ostroumni Jones v svojih bukvah (*Discourse on the Gods pri James Mill History of the brit. Ind., nemško izdanje. Leipzig 1839 I., stran 268.*) o tej veri v edinost Boga govori sledeče: »Vedno je pomniti, da omikani Indiani po nauku svojih lastnih svetih bukev le edino naj večí bitje spoznajo, ktero imenujejo Brahm (Bram), ali veliko Eno. To bitje je tako veličansko, da ga nobeni duh, razun njega samega, razumeti ne more«, in izverstni Wilford pravi: »Brama, Višnu in Mahadeva (Živa) so samo glavne oblike, pod kterimi Bramini ljudstvo učijo Brama ali edino veliko bitje moliti«. Zato najdemo v indijskih bukvah, kakor v Oupnekhatu (IX.), ktere so Živatu posvečene, kjer Živa reče: »Jaz sim vekomaj bil, sim večni in bom vekomaj. Jaz sim Bram; kar je v iztoku, sim jaz; kar v zapadu, sim jaz; kar v jugu, sim jaz; kar v severu, sim jaz. Kar je v globočini, sim jaz; kar v višavah, sim jaz. Jaz sim resnica, jaz sim vse žive stvari. Jaz sim starejši, kakor vse; jaz sim kralj kraljev itd.« Ravno tako najdemo v indijskih bukvah Bhagavat Gita (*stran 94. angleško izdanje*), da se Višnu nagovori kakor »večni Bog Bogov«, »vse v vsem«, »gospod vsih stvari« (*glej več o tem: Asiat. Researches I. 284.*)

Enobožanstvo (monotheizem) se najde v vsih azijskih verozakonih. To je dokazal Bryant v svojem klasiškem delu: »Analysis of anc. Mythologie«. Ti Bryant (I. 29.) je dokazal, da Bog Rimon ali Remmon, od kterega Zaharia govori, je sveto ime, ktero so juterni narodi solncu prilagali. Slovenec nikdar drugači ne reče, kadar od solnca govori, kakor »rumeno, romeno solnce«. Kako stara je že ta prislovica! (*Zach. XIV. 10. 4. Reg. V. 18. Josua XV. 32. itd.*)

To edino veliko bitje je stvorilo svet. Zanimivo je vediti misli Indiancov od stvarjenja sveta. Bukve Šaster ga popisujejo takole: (*Saster Beilage zu Mayer's Myth. II. 471.*) »Ko je Bog še sam bil, namenivši se svojo krasoto in moč razodeti, je sklenul svet stvoriti (vstvariti) z umnimi bitji. To stvarstvo (krita *)

*) Glej tudi: »Asiat. Researches VIII. 400.« angleškega izdanja.

*) Beseda »krita«, stvarstvo, die Schöpfung, ima koreniko v glagolu »kr« = creo, creare. Zato izraz »Sanskrita«, popolna, die vollkommene, perfecta, scilicet lingua. Mi smo na nekem drugem mestu rekli, da krita pomeni tudi jezik, in smo primerili slov. besedo reč, ktera ima dvojni pomen: verbum et factum, in smo rekli, da je reč in reka iz edne korenike nastalo. To terdenje ni brez razlogov; to tudi v jezicah drugih najdemo, postavim: for, fari, fatus sum, in facio, facere, factum, — dalje hebrejsko tabar, kar pomeni verbum in factum staroslovensko vešč = Sache und Rede, nemško: dingen, bedingen = besprechen, in Ding, res, factum; dalje nemško: sagen in Sache, rathen = reden, in das Geräthe, slovensko deuem, djati = thun in reden: »Jezus je svojim apostelnom djal«. Tako je tudi verjetno, da Indianca pomeni »kr, krtas, krtá kertam« stvorjeno, das Gemachte in pa das

je začel s tem, da je stvoril čvetero pervin (elementov): zemljo, vodo, oginj in zrak. Poslednjič je stvoril človeka. Iz zemlje je prišel na dan na besedo Stvarnika.“

„On je spoznal Stvarnika svojega in ga je molil. Da pa mož sam ne ostane, mu je dal Bog ženo. Pervemu možu je bilo ime Puru, prvi ženi Parkati.“

Ravno tako popisujejo Menutove postave stvaritev sveta. „Vesoljni svet je bival lev prvi še ne razsnovani božji misli, kakor skrit v tamoti, nerazumljiv, nezapopadljiv, nedoločljiv po pameti, nezakrit po razodetju, kakor vès vtopljen v spanje. Še le edina prvotna moč, sama nezapopadljiva, da svet spoznati, s peterimi pervinami in družimi snovami navore, in se je prikazala v nepomanjšanem veličanstvu, ter je razvila misel svojo, pregnavši tamoto. On, kterega le duh zapopade, čigar bitje je skrito vunanjim občutkom človeškim, ki ne obstoji iz vidljivih delov, ki je od vekomaj, — On, duša vsega bitja, kterega nobeno bitje zapopasti ne more, se je prikazal osebno.“ (Gesetze Memus. 5. 6. 7.)

Kako lepo je stari Indianec mislil od Boga in stvarjenja sveta! Sramujte se vsi materialisti, kteri terdite, da je vse le iz slučaja nastalo!

Brama, Višnu, Živa so tedaj bila samo razodenja nar višjega bitja, ktero se je Bram velelo. Zato se ima Bram, ime nar višjega bitja, dobro razločevati od Brama-ta. V to edinost Boga so tudi severni Slaveni verovali *).

Brama, Višnu in Živa so storili indiško trojico, imenovano Trimurti. „Po določnem indiskem nauku so bili Brama, Višnu in Živa eno, razodetja edinega, naj višjega, večnega prvotnega duha, in to misel so v podobovalivnem truplu s tremi glavami, so izgovarjali s sveto slovkou Oum ali Aum in slikovali s krogom v trivoglíni“ — tako piše Pierer v bukvh: »Universal Lex. II.«, pod člankom: »Bram«, »Brem«. Takošnih krogov v trivoglu najdemo več na rimsko-slovenskih kamnih. (Glej: »Kärnth. Römer-Monumente in Abbdungen« von Jabornegg in Christalnigg. I. Heft, V. Tafel. Nr. 2.)

Kadar pa so Indianci ime svoje trojice pisati hotli, so napravili te tri čerke: IAV. O tem imenu govori učeni dr. Sepp (Leben Christi III. 473.): »Ime Jau, kot sestavljena beseda iz indiškega Jah, Ap, Vah znamenja trojno nebo, namreč: Jah pomeni luč in oginj (primeri slovensko jas — jasno), okrajno Živata, čigar znamenje (simbol) je Δ , plameči ogenj, — Ap, voda z znamenjem Višnuta ∇ , in Vah, zrak, ventus, spiritus *). okrajna Brama-ta, ki se z zedinjenima trivoglama \triangle kot splošni zapopadek božje trojice zaznamuje v \triangle kabalističnem pečatu, ki se pogostoma v judovskih cerkvah (sinagogah) najde“. Zato najdemo na Koroškem kamnu napis IAVBRAMA (Eichhorn Beiträge II. 67.) (Dalje sledi).

Gesprochene. Saj je Bog govoril in bilo je stvarjeno. Po veri Indiancev je stvarjenje emanacija, iztekanje — izrekanje iz ust božjih.

*) Prokop (pri: Stritter II. stran 28.) o tem očitno pové: »Slaveni et Antae unum Deum dominum hujus universitatis solum agnoscunt« in Helmold (l. c. 83.): »Slavi inter multifaria Deorum numina, quibus arva, sylvas, tristitias atque voluptates attribunt non diffidentur unum Deum in coelis caeteris imperitantem«.

*) V indiških bukvh se veli Brama večkrat Attimabab, to je, dobri duh. Na rimsko-slovenskih kamnih pa najdemo pogosto imena Veldumín (Ankershofen IV. 510.) Dumnianus, Veldumnianus. Brez dvombe to ni druga kakor Belidum, Beladuma. Besedo duma še poznajo Rusi. Korenika te besede je donóti. spirare (Joan. 20. 22.), tedaj duma, spiritus (Glej: Miklosich Rad. Ling. slav. vet. dialect. str. 26.)

Slovanski popotnik.

* Slavni gosp. profesor Kurelac v Reki je dal v Terstu v natis krasen govor „o preporodu knjige slovinske na jugu“ o priliki dokončanja šolskega leta. Velja 6 kr.

* Bogoslovci rusinskega semeniša v Galiciji so ravno dali v Lavovu lepo knjigo na svitlo pod naslovom: „Wesna — sbornyk rozlycznych soczyneniy stychom i prozoju“. Ta knjiga je že 3. delo za materinski jezik lepo vnetih bogoslovcov, kterega dohodki so blagemu namenu posvečeni. Slovtveni list „Dunajskega časnika“ imenuje „Wesno (spomlad) krasno skoz in skoz in hvali pridnost mladih mož, ki jo izdajajo in po spólnjenih dolžnostih svojega poklica se tudi trudijo za slovtvo domače. Pervi del obstoji iz 19 izvirnih sestavkov; vsaka verstica glasno priča, kako draga je Rusinu njegova domovina in národnost, kako sveta mu je vera in postava. Zgodovinski spisi se verstijo s seljanskimi in različnimi družimi; dodan je kratek popis rusinskega slovtva. Drugi del zapopade 9 sestavkov, med temi je mnogo prestav iz izvrstnih pisateljev domačih in ptujih.

* „Slovenska kvetna“ ali popis vsih na Slovaškem rastečih in mnogih drugih rastlin je ravno v Ščavnici na svitlo prišla. Spisal jo je gosp. Lorbeer. Cena ji je 3 fl. „Slovenske noviny“ jo posebno hvalijo.

* Česka matica je imela konec 1852. leta 75.682 fl. čistega premoženja.

* Gosp. Hurban na Slovaškem je izdal almanach „Nitra“, ki zapopade mnogo prav zanimivih reči.

* Praška umetnika Guido in Jožef Manes bosta začela izdajati „zbirko slovanskih noš“. Hvale vredno početje!

* Prestavitelj Shakespearove tragödie „Romeo in Julie“ v česko, prestavlja zdaj Shakespearovo dramo „Riharda III.“

* Gospod Tomiček je prestavil Kolarovo nemško pisanje o „vzajemnosti slovanskej“.

* „Zgodovina Prage“ od gosp. Tomka bo začela skoraj v zvezkih v Pragi na svitlo izhajati.

* V Pragi se govori, da bo ob novem letu začel gosp. Zap arheologiško-topografiški časopis s pomočjo matice izdajati. Izhajal bo v zvezkih čveterletnih.

* V tiskarnici sinov Bogomila Haase se tiska glagolitiška knjiga pod naslovom: „Božstvennaje služba (božja služba) od gospoda Hanka, in Čelakovskega „Vseslovanska primerjajoča slovnica“ bo ravno zdaj gotova.

* „Prazske noviny“ naznanujejo, da se v Pragi tiska slovanska slovnica, ktero je nek knjigokupec iz Celovca v natis poslal. (Je menda gosp. Janežičeva?)

* Ravno je prišla na svitlo Čelakovskega „Literatura prislovnitva slovanskega in nemškega“. K tisku jo je pripravil gosp. dr. Jan Hanuš.

* Ravno je na svitlo prišel spis: „Kralodvorsky rukopis“. Dodatek k česki slovtveni zgodovini — od g. Nebeskega.

* Serbski dramatiški pisatelj gosp. Popović je odstopil narodnemu serbskemu gledišču več dramatičnih iger. Glediščini odbor v Beligradu je sklenul, jih igrati dati. Naj prva igra se bo igrala „Lahon“, potem „Belgrad“, prva je žaloigra iz zgodovine bugarske, druga veselo igra, ki predstavlja Beligrad, kakor je nekdanj bil in kakoršen je zdaj.

* V Pragi je umerl Branko Radičević, poslušavec lekarstva, kterega je knez Obrenović podperal. On je bil verl pesnik, ki je že dva zvezka prav izvrstnih pesem izdal; slovtvo je z njim mnogo zgubilo.

Rusovskem, 64 na Angleškem, 70 na Pruskem, 63 v našem cesarstvu, 65 na Francoskem, — tedaj v Evropi sploh 107 goved na 100 oralov travnikov.

Iz tega se vidi, da naj več živinoreje je na Rusovskem, h kateri obširne štepe veliko pripomorejo.

Ravno naznanjene razmere travnikov pa tudi očitno razodenejo, da je v Evropi senožetstvo še zelo zanemarjeno.

Za gnojenje njiv in senožet v Evropi se potrebuje na Rusovskem čez 69 milijonov goved, v našem cesarstvu čez 18 mil., na Francoskem čez 17 mil., na Angleškem čez 12, na Pruskem pa čez 8 milijonov goved.

(Dalje sledi.)

Ostanki Bramatovega častja na rimsko-slovenskih spomencih.

Razložil Davorin Terstenjak.

Iz rokopisa: »Kdo so bili Noričani in Panonci, Kelti ali Slovenci?«

(Dalje.)

Indijskega Trimurtita najdemo v severno-slovenskem bogoslovju sopet pod imenom Triglav. Pisatelj življenja sv. Otona to potrdi *).

Ako zdaj primerimo besede Paulinove (*System str. 106.*): »Brama je stvarnik, Višnu rednik, Živa pokončavec, osvobodnik in sodnik, kateremu dostojni skerb za duše po smrti«, sopet najdemo enakost indijskega in slovenskega bogoslovja.

Brama je tedaj prvi člen indijske trojice.

V severno-slovenskem bogoslovju najdemo boga Promo, katero ime je nemški kronist gotovo popačil. Da sta Brama ravno to, kar je Promo, se vidi iz opisa obadveh **).

Kakor je že visokoučeni Kollar razložil (*Slava Bohyne 240*), »Borneisen« druga ni, kakor »vas cupreum« od staronemške besede Born = Wasser, Brunnen, in Eisen = železna posodva. V kroniki saksonski (glej: Kollar 239) ima Promo tudi v rokah einen »Bannerstab«. Indijski Brama pa ima žezlo = Bannerstab. Kakor moža »z Bannerstabom« v roki in na levi rami nosečega »vas cupreum« ga najdemo na kamnu pri sv. Janezu pri Hohenburgu blizu Voitsberga (glej: Muhar *Abbildung. Tafel VI. fig. X.*)

* Profani sacerdotes — se piše v „vita S. Ottonis L. 2. cap. 13.“ auream imaginem Trigelavi, qui principaliter ab iis (v Julini v Pomorju) collebat. furati extra provinciam abduxerunt“, — in na drugem mestu (Lib. 2. cap. 1.): „Stettin tres montes ambitu suo conclusos habebat. quorum medius, qui et altior summo paganorum Deo Trigelaus dictus tricapitulum habebat simulacrum, quod aurea cidari oculos et labia contegebat, asserentibus idolorum sacerdotibus, ideo summum Deum tria habere capita, quoniam tria procurat regna, id est coeli, terrae et inferni, et faciem cidari operire pro eo, quod peccata hominum quasi non videns et tagens dissimularet.“

** Indijskega Bramata opisuje Paulin (Syst. stran 67.): „Simulacrum Nepalense Dei Bramae una manu gerit librum Grantham ex foliis palmarum aut rudi charta contextum et funiculo colligatum. Secunda manu tenet coronam precatoriam Rudraksam dictam. Tertia manus gerit vas cupreum ad conservandam et bibendam aquam insigne eorum Bramanum poenitentium, qui mendicando vitam agunt, et praeter vas illud nihil aliud secum portare possunt.“ — Boga severno-slovenskega Prove — ta pa Bangert v opazkah k Helmoldu tako opisuje: „Stabat Prove virili forma in columna caput corona redimitus dextra ferrum rubrum tenebat.“ Dalje piše od Proma Petrus Albinus (Meissn. Chron. X. str. 302.): Promo wird also beschrieben, dass er auf einer Seul gestanden, zwei lange Ohren mit einer Kron gehabt, desgleichen in der Hand eine rode Borneisen.

Druga vlastitost Bramatov je rinka, kakor Majer piše (*Myth. I. 280*): »Brama derži v eni roki rinko — znamenje neumerljivosti (večnosti)«. S to rinko in s posodvo »vas cupreum« se najde obrazen tudi na šentjanskih kamnih (glej: Muhar na omenjenem mestu), s »podolgastimi ušesi« (oblongis auribus) in rinko pa ga najdemo na moskirhenskih kamnih (*Muhar Abbild. Tafel VIII. fig. 1.*) Risar podobe mu je napravil roge, ali mi smo kamen sami pogledali in se prepričali, da so to ušesa, ne pa rogovi *).

Znamenita je pri tih obrazih ta okolščina, da Brama vskriž noge derži, kakor se to zmiraj pri indijskih božanstvih najde. (Glej: *obrase Kršnatove v Vollmerovi mitologii, tabla LXXIX. fig. 265.*)

Da je Brama in Prove, Promo eno in ravno tajisto božanstvo, potrdi tudi jezikoslovje. Brama pomeni v sanskritu po Paulinu tudi: pravica, resnica, veritas rectum, justum. Prove je tedaj prestavek indijskega imena Brama. V ruskem in slovaškem narečju pomeni priama, uprjamiti se, na svoji pravdi stati. Zato toliko imén IVSTINVS **) na noriških kamnih. Primeri tudi ime cesarja Justiniana, kateri se je zval Uprava, njegov oče Iztok, mati pa Biglenica, nar berže Viljenica ***)

(Dalje sledi.)

Jezikoslovni pomenki.

»Skutnik« ni zmišljena beseda.

Začudili se nismo malo, ko smo v 64. listu »Novic« namesto po pravici pričakovanega preklica brali ponovljeno tajilo besede, katero govorijo tisući. Gosp. Kapelle je s svojim terdilom gledé »skutnika« enak sistem modrijanu, ki je na besede Angleža: »da se v Evropi o stanovitih dobah voda tako skerkne, da hodijo ljudje po nji«, odgovoril: »tako basen povej ti v kuhinji mojim deklam, pa ne meni«, zato ker on kaj takega še ni nikoli vidil. Ravno tako tudi se beseda »skutnik« v Černomeljski okolici nikjer ne rabi, zato, ker gospod protivnik, rojen v Černomlju, preko 20 let v onem okolišev v službi, znan z vsimi šegami in jezikom belih Krajncev, je ni še nikdar čul! Ali je to dosledno?!

Da se pa pričkala ne bova kot uni mož s svojo ženo terdivši, da je briveno, ona pa da je striženo, povabim gosp. Kapelle — ta v Ručetno vas fare Černomeljske, oba gospodarja pod hiš. številka 8. in 10. iti poprašat: zakaj ju sosedi nazivajo skutnika, in mu bota gotovo odgovorila, kot meni: da sta bila od staršev unih hiš, svojih otrok neimevših, za otroka vzeta, in da jima je to ime do starosti zaostalo. Ako mu pa to še ni zadosti, naj popita pod Semičem pri duhovšini, in povedali mu bojo, da je tam povsod znana rečena beseda. Če pa to tako biva, naj blagi braveci sodijo sami: ali je po-

*) Kakor Muhar v drugih rečeh ni povsod zvest bil, tako tudi obrazi na več podobah niso zvesto po kamnih slikani. Tako, postavim, ima on eno figuro obraženo, ktera na volu jezdi, mi pa smo se po lastnem pogledu prepričali, da to ni vol, marveč je beran — oven. Dalje še se Brama na moskirhenskih kamnih najde oblečen, kakor so štajarski Šavničarji z bergušami in robačo (srjaco), v levi roki deržeč »vas cupreum«; na drugi podobli pa ima v levi roki pisemsko rolo (Schriftrolle) tudi v bergušah in v robači; brez dvombe je to »liber Grantham ex foliis palmarum«. (Glej: Muhar *Abbild. Taf. VIII. fig. 2. 3.*)

** Muhar *Gesch. d. Stei. I. 368.* in na drugem Ankershofen V. 624.

*** Da Prove toliko pomeni, kot Pravi, rectum, justum Brama se vidi iz Helmolda, kateri pravi (cap. 53.), da so v Provetov tempel se Slavani shajali tudi »propter iudicia«. Primeri tudi, kar Bantke in Maciejowski (II. str. 20.) ravno o tem zmislu govorita.

drugo žito prerajamo po tečnosti reži, zamoremo reči, da se v Evropi pridelá 3692 milionov vaganov reži. Ako se le ozimina za živež človeški porabi in vse drugo za hrano živine, za ol, žganje itd. vpotrebuje, ostane 260 milionom ljudi 1846 milionov vaganov za živež, tedaj pride na enega človeka na leto 7 vaganov (mecnov). Ti pridelk je zadosti, preživiti število prebivavcov Evrope. Če bi se pa še nerodovitne pustnine in spašniki predelali v rodovitni svet in če bi se rodovitna zemlja bolje gnojila, bi se žitni pridelk tako pomnožil, da bi se z njim namesti 260 lahko 391 milionov ljudi predelilo.

Vinoreja v Evropi, ktere vinogradi znesó 9 $\frac{1}{3}$ milionov oralov, dá čez 255 milionov veder vina; po tem takem pride skorej eno vedro na enega človeka. Pridela se tedaj toliko vina v Evropi, da ga gré dosti v druge dele sveta, posebno v Ameriko. Čudno je pa, da v našem cesarstvu, v katerem vendar vinogradi znesó 1 mil. in 728.960 oralov, ni domači pridelk zadosti, in da vsako leto blizo 2 miliona gold. za ptuje vina (francoske in Rajske) iz derzave gré. Kako lahko bi se vendar z avstrijskimi vini v Ameriko, na Rusovsko in Prusko kupčevalo!

Sená in otave za živinsko klajo se potrebuje v celi Evropi vsako leto blizo 5380 milionov centov, namreč: za 32 milionov kónj (za vsacega konja na leto po 30 centov) 960 milionov centov, — za 94 milionov govéd (po 36 centov na leto), 3404 mil. centov, — za 237 milionov ovác (po 4 cente na leto) 948 mil. centov, in za 17 milionov kóz (tudi po 4 cente) 68 mil. centov sená in otave.

Ker pa vsi spašniki in senožeti skupej okoli 113 milionov oralov znesó, bi se moglo na oralu okoli 47 centov sená in otave pridelati, da bi bilo klaje zadosti. Če pa pogledamo stan senožet in spašnikov, se ne moremo nadjati tolikšnega pridelka, — očitno je tedaj, da je treba še veliko slame in marsikterega družega živeža za živino, in da se gojzdom čisto vsa stelja pobira.

Da se tedaj kmetijstvo v Evropi povzdigne, se mora začeti z obilnišim pridelovanjem živinske klaje; ona je podloga vsega kmetovanja; brez nje ni nič in ne bo nič; če ima kmetovavec klaje zadosti, zamore več živine rediti; če ima več živine, dobiva več gnoja; če ima več gnoja, ima tudi več pridelke v vsem.

(Konec sledi.)

Nekaj o škodljivosti cikorie.

Poznano je bilje, kterimu se divja cikoria ali pripotnik (Feldcikorie, Wegewart) pravi. Prezimuje, je 1 $\frac{1}{2}$ do 3 čevlje visoko, in raste ob cestah in poleg njiv prav obilno. Včasih cikorio tudi po vertih sadijo. Cveté sinkljato ali modro mesca julia do septembra. Perje njeno je precej veliko, pušnici podobno, zobato, spodje kosmato, tamnozeleno, brez duha in grenko. Korenina je vitlovita, kakor perst debela, zunej rujavkljatorumena, znotrej bela, proti jedru rumenkljata, nedišéca in sila grenkega okusa.

O poprejšnjih časih so to bilje rabili kot zdravilo za mnoge bolezni; dan današnji so se pa zdravniki prepričali, da cikoria ne pomaga veliko, timveč da je clo škodljivo bilje, ker namreč vid ljudém in živini slabi, in, če se delj časa vživa, jih popolnoma oslepí.

To terdijo nar bolj skušeni in naj slavniji zdravniki, kakor G. Fr. Most, Fr. Ph. Dulc, L. W. Sachs in nedavno Alex. Göschen.

Pripoveduje že stari greški rastlinoslovec Dioskorid, da živina na paši, če cikorie ali pripotnika delj časa vživa, oslepne.

Kaj je tedaj misliti o tem, ker dan današnji tako imenovano kavo iz cikorie (Cichorienkaffe) kot namestnika pravé kave (pravega kofeta), skoraj povsod serkajo in vživajo? Ker je prava kava draga, se je že davnej mislilo, kako jo z bolj cenimi stvarmi nadomestiti. Znajdli so tedaj debičkarji mnogo reči, ktere bi utegnile, žgane in kuhane, za kavo se prodajati. Tako je mnogo nič vrednih zelíš in korenin, med temi tudi cikoria na versto prišla. Ker se pa svet lahko prekane, se je tudi neprijetne cikorjine pijače navadil, misleč tudi, Bog vé kako, ž njo se okrepcati in pozdraviti.

In kaj je nasledek vživanja take nezdrave pijače? Kakor skušnja uči: Slabost oči, dan današnji tako splošna in razširjena; včasih clo — slepôta.

Vém, da bodo tisti, ki kavo iz cikorie pripravljajo in prodajajo (in iz tega nič vrednega zelíša mnogo denarja si pridobivajo, nad mano hudo zarenčali, ter me laži dolžili. Pa ne menim jez le tako, temoč navodil in imenoval sim gori zvedene in u zdravilskih rečéh veljavne možé, ki to terdijo in dokazujejo. Jez poznam dvoje oséb, ktere, ko ste komej pol leta cikorjino kavo pile, na vidu ste oslabele.

Nadjam se tedaj, da z nazuanilom gotovo škodljivih lastnost cikorie bi utegnil mnogo ljubiteljem rujave pijače ugoditi timveč, ker ne véjo, kaj pijo in kaj si pripravljajo — pogubo oči.

Luč pa prijazno očés zgubiti, ne viditi več obličja miliga ljudi, ne gledati več lepôte in čudežev svetá, pogrezniti se u vedno noč slepôte — oj nesreča vsih nesreč!

J. Š.

Ostanki Bramatovega častja na rimsko-slovenskih spomenicih.

Razložil Davorin Terstenjak.

Iz rokopisa: »Kdo so bili Noričani in Panonci, Kelti ali Slovenci?« (Dalje.)

Brama pa tudi pomeni po Vollmeru (str. 678.) Bast, zato toliko imen CRESCENS, CRESCENTINVS, CRESCENTIA ¹⁾ na rimsko-slovenskih kamnih. Pri severnih Slavenih so obljubile taka imena Rostislav, Rastislav, in med koroško-slovenskimi vojvodi najdemo enega z imenom Rastic ²⁾. Tudi od njegovih štirnajst priimen najdemo ostanke na rimsko-slovenskih kamnih, in sicer od priimena Kamalasan, kar pomeni: na cvetu Lati (Lotos) sedeči ³⁾ v napisu: LATOVO AVG. SACR. ⁴⁾, dalje od priimena Vedha = vesteč, vedeč, napis VEDIVS ⁵⁾.

Avatar nam indiško basnoslovje samo imenuje dvoje in sicer, avataro Hamsa, to je, v spremeno labuda (glej: Vollm. Mythol. str. 480.) V indiških tempeljnih je labud zmiraj poleg Bramata obražen, ker je ti ptič njemu nar milejši ⁶⁾. Labuda miluvajočega Bramata

¹⁾ Muhar Geschichte d. Stei. I. 368 itd.

²⁾ Šafarik Slav. Alterth. II. 427: Rastislav, König des mährischen Reiches (863). glej tudi: Ankershofen Gesch. Kärnthens.

³⁾ Ankershofen V. 570.

⁴⁾ Napis Latovo. Latovio aug. sacer je Muhar hotel na Apollona obrniti, ali Apolo ima priime Latous, Latoius, λητωος, ne pa Latovus, Latovius, to je, Latov Bog-Brama Kamalasan (glej: Horac Ode I. 31., Ovid Metamor. VI. 384. Ovid Her. I. 13. 18.)

⁵⁾ Razun imena „Vedius“ najdemo tudi ime Purranius (Muhar 368), ktero je nastalo po svetih bukvah Puranas in Giton po svetih bukvah „Bhagavat Gita“ na Štajerskih kamnih.

⁶⁾ Napis Jaubrama se najde na Šent-Pavelskih kamnih v labudski dolini, ktera je po castju Bramalabuda svoje ime

najdemo na stubenberških kamnih (*Muhar Abbild. tabla XVIII. fig. 24.*) Druga spremena je bila v medveda Džambuvana. Vollmer (stran 461.) piše od te avatare sledeče: „Džambuvan, ena Avatara Brama-ta je vtelesenje naj večega boga v podobi orjaškega medveda. Rama, vteleseni Višnut, je povstal, boriti se zoper Ravanata, orjaškega kralja Cejlonskega. Vsi bogovi so pomagali temu z vojnimi četami opic (merkovc), medvedov in mnogoverstne druge zveri. Brama je dal medvedom kralja Džambuvana ¹⁾, ki je prišel iz božjih ust in je zapopadel duha Bramatovega — tedaj je vtelesenje tega boga bil. On se je hotel vzdigniti samostalno proti Cejlonu, ali Krišna se je bojeval skozi tri dni z njim, dokler je Brama višji gospodstvo Višnuta, kterega vtelesenje je Krišna bil, spoznal“. Zato ima Višnu, kakor zmagavec Bramata zmiraj dva tiča na glavi ali pa na herbtu svojega spremljevalca Gerudena in Bramatovega labuda (*glej: Muhar Abbild. tabla XVIII. fig. XXVI. 2.*) Tudi ta vojska Bramatova je na rimsko-slovenskih kamnih najti. (*Glej: Kärnth. Röm. Alterth. in Abbildungen von Jabornegg itd. II. sveselek, tabla XII. fig. 1.*) Keršna Vanamali, to je, ovenčan na herbtu z dvema ptičama, v roki bič deržec strahuje medveda, kateri se jezno na njega stavi. Zad za medvedom pa stojite dve možki osebi, kateri z medvedom vred se na Keršnata stavite in bič poganjete. Zdaj si bomo lahko razjasnili: odkodar da so inena VRSVS, VRSINVS, VRSINVS, VRSVLVS, VRSVLA, VRSOA ²⁾ nastale, katerih je po stotinah najti na noriških kamnih. Rodovine: Ursini, Ursin, Medved, katerih je po Slovenskem sila dosti, imajo svoje pokolenje iz sila starih časov izpeljevati.

Kinderman (III. 269—270) navodi napis, ki ga je iz nekega kamna najdenega pri sv. Petru v savinski dolini izpisal: „C. NONIAE F. VRSI SACERDOTIS GABESIS MONTIS.“ itd. Ako ti napis ni kriv, najdemo v imenu gore čistoslovensko besedo. Gaves, gabez, gavez, se imenuje zel ali rastlina, po nemški Wallwurz imenovana. V severno-slavenskem bogoslovju se od Bramatovih avatar nič ne najde, ker so severno-slavenska plemena edino le in izključivo častile Živata in Višnuta. Že v Indii je prepir zgodaj nastal med stranko (sekte) Višnutovo in Bramatovo. Višnuti so terdili, da Brama ni naj veči Bog in so mu morebiti zatega voljo dolge ušesa napravili v sramoto, ako one ne pomenijo in ne izrazujejo vsegavednosti, — lastnosti božje, po kateri Brama vse vé in čuje.

(Konec sledi.)

dobila. Bliznje gore labudske se ponemčene velijo Schwanberger Alpen, in terg Schwanberg še ima zdaj labuda v gerbi. Ker vémo, da gerbove podobe imajo svoj historiski in verozakonski pomen, nam je švanberški gerb priča, da so ga poznejši prišelci Nemci od Slovencev prejeli. Mi smo si enkrat trud vzeli imena štajerskih Nemcev prebrati in smo se prepričali, da je več kakor tretjina Nemcev štajerskih ponemčanih Slovencev.

- ¹⁾ Rodovina Džamba. Čampa še živijo v Celjski okolici in med štajerskimi Dolanci. Besedo čampa, čampati, brummen, maulwetzen, poznajo še Savničarji. Ako mož pijan domú pride in gondra, mu žena pravi: „Ti čampa! si se napil, zdaj pa čampaš, mesto da bi Boga molil“. Nемец ima psovko: Du Brumbär! Primeri sanskr. džambh, oscitare, zehati, zevati.
- ²⁾ Imena Ursus, Ursinus, Ursinius, Ursini, Ursina, Ursellus, Ursella, Ursia, Ursoa in v enakih oblikah se najdejo po Tiroljskem, po gornji in doljni Austrii, po Koroskem. Štajerskem in Kranskem; na Kranskem živi rodovina grofov Blagajev s priimkom Ursini. Medulla na ptujskih kamnih. Vasi, srenje, goré, reke Medvedščak, Medvedovo selo, Medvedica, Medvedovo po Slovenskem gotovo ne kažejo samo na bivanje medvedov, temoč na častje Bramata pod podobo medveda.

Novičar iz slavenskih krajev.

Iz Zagreba. Slavni gosp. Ivan Kukuljevič je došel pretekli teden iz Dunaja, kjer je po dovoljenju vis. ministerstva deržavni arhiv za zgodovino jugo-slavensko preiskoval.

Iz Kopra 22. augusta. Pred nekimi dnevi je bil tukaj gosp. Fr. Kurelac, c. k. učitelj serbsko-ilirskega jezika na gimnaziji v Reki; učeni mož, kterega lepa, vabivna in prav očaravna zgovornost daja duh in živost vsaki družbi, u katero pride. Imel je sabo slavnoznanen govor „o prerodu jugo-slavjanskega knjižestva“, ki ga je zložil na koncu letošnjega šolskega leta u Reki, ter je bil podal znancom tukaj, od katerih je vedel, da jim ne bo neprijeten. Bil je tudi v tukajšnjem gimnaziji, kjer je vpriču nekterih učiteljev svoje mnenje objavil, da med družimi nauki bi bilo na tem učilišču tudi razlaganje slavjanske slovnice velika potreba, ako se pomisli, da ne uradnik, ne duhovnik se ne moreta razumeti z Istrijanom na kmetih in po celem tem polotoku, razun nekterih krajev na brežju, ako se nista poprej njegovega jezika naučila. Al bob je v steno metal! — Ko je pa bil gosp. Kurelac po kratki pomudi Koper zapustil, se je slišalo, da je bil tukaj zatožen kot nevaren panslavist (!), kot razširitelj zapeljivih pisem (!) Nasledek te zatožbe bi bilo gotovo dolgo preiskovanje bilo, ako bi se bili oglasili resnicoljubi možje, ki so resno spričali, da je tista ovada krivična. Pomenljivo pa je na tem še posebno to, da tisto okrivljenje je nek izhajalo od nekega tukajšnjega gospoda, kterega priimek se konča tudi na — ac, tedaj od dobrega — sorojaka! „Hvala Bogu!“ pravi Dalmatinec. Vêrdelski.

Iz Gorice. Po odstopu korarja g. Urdiča je stolni dekan g. Janez Mosetič za šolskega nadgleda v Goriški škofii izvoljen.

Δ Iz Metlike. 19. dan t. m. smo imeli v tukajšnji mestni šoli veliko izpraševanje, pri katerem so si učenci in učenke z gosp. učnikom vred zadovoljnost vseh poslušavcov pridobili. Začasnemu učniku g. kaplanu Rabič-u, verlemu domoljubu, gré posebno hvala za to, da je tukajšnjo slovensko mladino po naročilu g. šolskega nadzornika Močnika vseh naukov, kolikor je bilo na poprejšnji podlagi le mogoče, v domačem jeziku učil. In tako je prav. „Kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš“ — je znan pregovor. Po tem modrem pregovoru tudi jaz nisim soper nemščino; ali po pameti je treba do nje stopati, tedaj otrok ne poprej siliti, da bi se česa po nemški učili, dokler po nemški ne razumevajo, to je, dokler se ne naučé nemške slovnice. Preden se pa slovenski otroci nemške slovnice lotijo, je treba, da znajo poprej slovnico svojega — maternega — jezika, drugači se bodo mučili in mučili, bodo regljali po žabje scer nemške besede, pa jih ne razumeli, in se v treh letih komaj toliko naučili, kolikor bi se bili v enem. To je gosp. šolski nadzornik Močnik dobro spoznal in učnikom malih šol moder navod dal. Poštovani gospodje! ravnajte se radi po njem kmalo se bote koristil prepričali; vi stariši pa in drugi, ki imate kaj z učniki zapovedovati, se jim pa na škodo otrokom svojim ne ustavlajte!

Po Metliki in okoli Metlike je poprejšnjega mesca živina jako bolehalo in cepala. Bolezen je bila menda vrančni prisad. Gospodinja neke hiše, ki je meso bolne doklane krave jedla, je otekla in hudo zbolela. Te dni je prešla tisti hiši tretja krava od rok; ne mara zato, ker niso po zadnji nesreči hleva izkidalii, zakaj drugod je živinska bolezen že potihnila. Ljudje pa še zmirom jako bolehalo. V Metliški fari jih je zdaj nad 2000 merzličnih. — Po veliki in dolgi suši smo dobili unidan, hvala Bogu, obilno pohlevnega dežja. Zemlja

menda vrazni strah pred kugo, vojsko in lakoto. Ali pa repata zvezda, kadar bliže pride do zemlje, vreme na nji kaj spremeni ali ne, ne vémo; nemogoče to ni, ker kakor sonce in luna imate svojo gotovo moč do zemlje, tudi zvezde drugač proti zemlji postavljene znajo morebiti podnebne razmere nekoliko premeniti in po tem takem tudi vreme. Nemški vinorejci na Rajnu so pripisovali dobro vinsko letino leta 1811 komētu, ki se je tisto leto prikazal bil, in nekteri celó terdijo, da sedanja dobrotá Rajnskih vin, ki so nek poprej zlo kisljate bile, izvira od tistega časa. (Ali ne gotovši od bolj umne vinoreje? Mislimo, da!)

Povémo to zavoljo tega, da našim ljudém pokažemo, da komét veljá v nekterih krajih celó za stvarnika dobre letine, da so si tedaj o tem misli ljudstva zlo navskriž.

Razun premena vremenosti, ki nam pa tudi popolnoma znan ni, je gotovo vse drugo, kar se od kométov blodi, prazna vraza, ker komét vendar ne more kriv biti tega, kar je le zgol primerik v tistem letu na svetu.

Kométi so zvezde, ki se, kakor naša zemlja, Danica in vsi drugi planeti okoli sonca verté, pa se le takrat na nebu vidijo, kadar se prikažejo iz globočega neba in v svojem teku bliže do zemlje pridejo; ko se oddaljujejo od zemlje, se od večera do večera manj vidijo, dokler popolnoma ne zginejo zgubivši se v nezmerno globoko nebó. Pot, ktero tekajo repatice v zlo zlo podolgastih krogih, ali v sebe nazaj pelje ali ne; ona je zvezdogledom znana, pa tudi ne; le od 4 kometov je gotovo znano, kdaj imajo priti: Halejev potrebuje 75 let za svoje potovanje krog sonca, Olbersev (Besselov) 74 let, Enketov 3 leta in pol, Bielatov 6 let in 270 dni. Od Whistonovega ali tako imenovanega „kométa občnega potopa“ se pravi, da potrebuje za svoj krogotok 573 let, in da se bo v letu 2258 zopet prikazal, tedaj že osmikrat po občjem potopu.

Zvezdogledi so že čez 400 repatic zapazili, pa večina njih še ni znana. Tega, ki ga sedaj vidimo, je zapazil prviokrat 10. junia gosp. Klinkerfues. Zvezdoslovci, ki preiskujejo natanjko pot repatih zvezd in zemlje, pričajo tudi, da na svojem teku se nobena repatica z našo zemljo srečati ne more, ker je milostljivi Stvarnik nebes in zemlje vsaki zvezdi svojo pot dokazal, na kateri ni na poti drugim zvezdam.

Ako repato zvezdo celó natanjko ogledujemo, razločimo trojno na nji; eno in naj svitljejši je jedro, drugo je manj svitla megla, ki jedro krog in krog obdaja, tretje je rep ali mētla, ki je od sonca obrnjena in proti koncu bolj tamna. So bili že kometi, pri katerih se rep ni vidil; so pa tudi kometi, kakor tisti leta 1819, z dvéma ali celó z več repi.

So pa vsi kometi silno tanjka in rahla stvar, tako, da se zvezde, ki so zadej, skozi njega vidijo ali saj skozi metlo ali rep.

Zvezdoslovci menijo, da kometi imajo svojo lastno gorkoto in svitlobo, pa njih svitloba je bolj medla, — da po lastni gorkoti, ki dá tudi svitlobo, se njih morja in druge stvari v puh spreminjujejo in kot medlo svitile megle prikazujejo, — da tudi njih od sonca obrnjena rep obstoji iz tacih drobtinic, ki so se morda bliže sonca, po njegovih žarkih, v večí meri od njih odtergale, ktere pa potem, kadar od sonca preč bežé, nazaj na-nje padajo. Tudi kometi so po mislih učenih mož polni življenja, polni živih stvari!

Poslednjič še to: od kod navadno imé komet? Beseda „komet“ izvira iz gerškega kome (*κόμη*) ali latinskega koma (coma), ta beseda pomeni v našem jeziku las. Je tedaj komet toliko kot lasasta stvar, lasasta zvezda, ker se te zvezde v svitli megli svoji vidijo kakor s svitlimi lasci krog in krog obdane.

Slavnemu naravoslovcu Newtonu gré čast, da je znanstvo kometov popolnoma razjasnil, o katerih je Kepler še zlo krivo sodil.

Ostanki Bramatovega častja na rimsko-slovenskih spomenicih.

Razložil Davorin Terstenjak.

Iz rokopisa: »Kdo so bili Noričani in Panonci, Kelti ali Slovenci?« (Konec.)

Vendar je na in za Tatranskimi gorami mogla tudi kakošna Bramatova stranka biti, ker igre, pesme, basni in drugi običaji, v katerih je medved glavna oseba bil, so ostale do današnjega dneva (glej: Kollar Slav. Bohyna str. 334, Woicickiega »Piesni ludu I. str. 259.) Od severno-slavskega Proveta piše Maciejowski (*Rechtsgeschichte der Slaven II. del str. 20. 21.*), da je to božanstvo tudi bilo varh poljedelstva (kmetijstva). Zna biti, da štajerski »orači“ na stari praznik še kažejo. So pa crači mladi fanti, kateri plug brez plužnega železa in čertala po vaséh na pustni dan vlačijo, lepo okinčani, eden pa je gonjač *), kateri hudo poka, da hrum letí po okolici. Zadi pa pluži en fant po medvedje oblečen, večidel ima narobe kožuh, na herbtu pa koš, v ktereга naprošene in darovane klobase, jajca in druge reči devlje. Med nogami pa ima zvonec privezan.

Močno se mi pozdeva, da še to na častje Bramatovo opominja, ker je severno-slavenski Prove »tintinnabulo insistens“ (*Bangert v komenturu Helmdove m*) obrazovan bil. Zvonce indiška božanstva tudi imajo za vlastitosti (glej: *Paulin Systema 83.*), kakor se to od Višnuta piše.

Druga igra je vodenje ruse. Obé igri »orači“ in »vodenje ruse“ ste tudi pri Polacih in Slovaci znane. Vodi pa se rusa takole: Dva fanta se postavita tako, da sta si s herbttama nasprot obrnjena. Tedaj se pripogneta, eden vzame drog v roke, na katerem je star črep obešen, da glavo konja predstavlja, drugi pa mētlo za predstavljanje repa. Cela podoba se pokrije z belo rjuho in ponoči je vse to res podobno belemu konju. Včasí eden na rusi jezdi, drugi pa za cugle vodi, in enako. Ravno tako igro imajo o pustu Polaci. Gotovo opominja na paganski čas, morebiti na Bramatovega konja, Palkyn imenovanega, ktereга v severno-slavenskem basnoslovju sopes najdemo pod imenom Polkan. (glej: *Kollar Slav. Bohyn. str. 277.*)

Prosim na koncu tega članka vse prijatele slovenskega slovstva: naj nabirajo basni od medvedov, katerih se med slovenskem narodom dosti najde, znabiti, da je še ktera se ohranila, ktera nam to indoslavensko častje popolnoma razjasnuje in opisuje.

Sedaj pa še nekoliko besed presojejavcu mojega spisa: »Kdo so bili Ambidravi?“ v teržaškem časniku in vsim prihodnjim presojejavcem. Pred vsim drugim opomnem slavne kritikarje, da se še zdaj moji spisi presojevati ne dajo. Kakor vsaki čitatelj vidi, so to samo snemki iz večega dela, ktero še pod peresom imam, in ako Bog da in sreča junaška, le za nekoliko let do čistega bom dogotoviti zamogel. Sostavki tudi niso v nikakoršnem redu, ampak jaz sim le oddelke že popolnoma izdelane prepisal za naše drage »Novice“, deloma

*) Temu gonjaču pravijo Korant, morebiti Karant, Ziva, Parvati? Slučne igre imajo še tudi Indijani današnjidan, glej: *Wiese Indien II. str. 352.* — Kaj pomeni beseda rusa (rúsa)? Je to nemški Ross? Kdo vé še za drugo besedo razun besede medved, medjed, medo, kar po pravem pomenu, der Honigfresser? V sanskritu se veli arksás, gerški ἀρκτος, latinsko ursus.

da kakor slovenski pisatelj in domoljub svojo dolžnost spolnem in s svojimi prineski podpiram ti izvrstni časopis slovenski,— deloma da domorodni čitatelji preje zvejo: kakošne baže delo bode in da me pri izdajanju tega dela blagovoljno podpirali bodo. Vendar rad se dam podučiti, kakor sim v spisu o „Aubidravih“ sam očital; — ali s sredstvi znanosti naj mi pridejo veljavni možje ne pa brezimenjaki. Od vsakega presojevalca ima spisatelj karkoršnega koli dela pravico terjati, da je presojevalec v rečéh, ktere presojuje, mojster, in da je svojo mojsterstvo pokazal po plodih svojega uma. Ako bodo možje poznatelj Sanskrita kakor je Bopp, indiških starin kakor je Lassen, orientalisti kakor Hammer, slavenski jezikoslovci kakor dr. Miklošič, preiskovavci slavenske dogodivščine kakor Šafařik in Palacky, učeni mitologi kakor Grimm in Hanuš moja slaba slovstvena terjenja zavergli in za neresnična spoznali, se rad vklo-nem in ponižno spoznam, da sim se zmotil. Al — kdor mi brez imena pride, brez vsake firme, in če bi ravno Kormanoš na Jasonovem Argotu bil in vse gerške akcente po vsih helenskih otokih poslušal *), takšnega štejem le med kritične sôve. Kdor si upa pred svet stopiti z dozdam še neslišanim terdenjem, ti je gotovo v jezikoslovju čez kapitela akcentov prišel, od kterih se dosti piše in s školniško modrostjo govori kakor o belodani resnici,—al kdor indoeuropejske jezike po primerjanju pozna, vidi, da je „subtilis doctrina de accentis“ ne dosti več kakor filologiška igrača. Potožil sim se o nemilosti nemških učenin proti izpraševanjem slavenskih spisovateljev; zdí se mi, da moj presojevalec tudi ni vês te nemilosti prost. Podučenje prejmem vsako s hvaležnim sercom, naj si pride od ktere koli strani,—al posmehovanje in pomilovanje ovadita presojevalca slabo malodušno čút, in njega več osramujeta kakor spisovatelja, kteri resnice išče in podučenja temeljitega. Vsaki poznatelj slovenskega starozgodovinstva bo spoznal, da se meni pri mojih študijah taka godí kakor unemu miltonskemu vitezu (*Par. lost. 2, 948*):

O'er bog, o'er steep, through strait, rough dense, or rare,
With head, hands, wings or feet pursues his way,
And swims, or sinks, or wades, or creeps, or flies. etc.

Ako pa nam kdo kaos indoslavenske mitologie zna bolje razjasniti, e valja! Brate boš nam mil in drag.

Novičar iz slavenskih krajev.

Iz *Tersta* smo prejeli od čast. gosp. misionarja L. Jerana pred odhodom v Afriko pismo, v kterem nam med drugim število osêb, ki so se pridružile misionstvu, takole naznani: Pišem Vam te verstice ravno zvečer pred odhodom, poslednjo noč na suhem evropske dežele, morebiti poslednjikrat na slovenski zemlji! Smo tukaj 4 duhovni, ki smo na odhod v Afriko pripravljani, 7 rokodelcov in 1 učenik; enega duhovna še jutri pričakujemo. Čez morje bo nas Lloydov parnik zastoj prepeljal.

Zjutraj 27ga. Še 5. tovarš gosp. Alojzi Haller iz Tirolov je prišel danes zjutraj, tedaj nas bo vsih skupaj 13 osêb. Mudí se mi. Z Bogom! z Bogom! itd. Luka Jeran.

V *Celovcu* je bilo 1. dan t. m. 15 let staro dekle Zefa A. zavolj hudodelstva požiga na 4 leta v teško ječo obsojeno. Pri sodbi je izrekla, da je hišo kmeta zavoljo tega zažgala, ker jo je sin njegov za malo stvarico razžalil; iz vsega je bilo očitno, da je izreja dekleta grozno zanemarjena bila.

Iz *Koprivnika na Kočevskem 25. aug.* V Ribniku blizo Planin (Stockendorf) je nekemu kmetu ga d matérnega vola popadel. Vol grozno otekati prične, prisad pritisne in strup se po žvinetu razširi,— pomoči nobene, in ktera je bila, so jo babe svetovale. Šestdeset rajškov je bilo ob tla! — ker vol siromaško pogine. Tužni kmetič otrovanega mertvega vola, celega v koži, ker tudi za rabo ni bil, v jamo, pa plitvo zakoplje. Ponoči pa jaki medved iz gošave, si hrane iskat, privoha, in preplitvo ogrebe vola zaduha, odgerne gomilo, se mertvaščine vloti, in dobro po volji nahrani. Pa kaj! strupeni obed se medvedu slabo vpeši. Vžito s kačjim strupom navdano meso medvedu mertvaško pesem zagode,— tam obleži, in drugi dan so ga pri grobu merliča mertvega našli. — O siromak! čudno in slabo jo je tukej naletel! *)

Že toliko koristnega so „Novíce“ zavolj gadovega strupenega vpika nam svetlo ko sonce nasvetovale, bi se vender pomočnik pri nas povsod rastejočega nemškega omana — inula germanica — razglasiti mogel, pa povsod zaman, se vender še tú in tam žalostni prigodki oglašajo, da človek ali pa kako živčine po gadovem strupu pogine! — Kdor tedaj nemškega omana ne pozná, naj se konče tega le léka posluži: Narezi (se vé, ako je mesto vgrizka tako, da se to storiti dá in pa s pametjo), strupeni vgrizek naglo z ojstrim nožičem, kterega vender vsaki pastir v žepku ima, iztisni, kar ti je mogoče iz njega kervi, izpêri potem rano dobro s svojo lastno vodo. To je prvi lék o sili. Potem teci domu, ali v kako bližnjo vas, da laškega olja dobiš. Zakuri ogenj, pogrej dobro pri žerjavki z oljem polito roko, in rahlo premaži s kačjim strupom otrovano mesto, tudi ogrevaj pri ognji strupeni otók. Ogenj in olje izvlečeta večkrat v kratkem strupenino iz rane. Potem dobi, če ti je mogoče, tobakovega ali pivnega popirja, ga z oljem namaži, položi na rano in dobro priveži, boš vidil, da ti bo človek ali živad, ki je pičen bil od kake strupene stvari, v kratkem okreval, in tudi bolečine manjši prestat.

V tukajšnih krajih imajo abotni vračuhi — mazi-leži — nekaj strelin kamen, na kterega grozne upe stavijo, ali pa nekake iztire ali izgovore — exercisme — s kterimi vse strupe in prisade pregnati vejo. Kamen je okrogloličin, kterega na vgrizek pokladajo, in se pri tem delu tako napihujejo, kakor da bi ti kamen sama živa modrost bila, in je vender le zgol nič in sleparija; morebiti bi bila konjska figa boljši, kakor tak kamen, kterega so na kaki njivi našli! — Norcem so vsi pravi na skušnje operti in pametni sveti zgol nič, in le sleparski čudeži imajo pri njih svojo veljavo in popolno pravico! Bogu se usmili! J. M.

Iz *Toplic na Dolenskem 18. augusta.* —f— Tudi pri nas smo veseli god svitlega cesarja slovesno obhajali. Po dokončanem cerkvenem opravilu so častiti g. dehant in kanonik, Anton Strohen, ki so se ravno tukaj kopali, pri duhovščini in drugej gospôdi nekaj milodarov nabrali, ter vojaškim beteznikom, ki se tukaj kopljeje, zmerno južno oskerbeli. Tada je zberó krog četerete ure popoldne pod milim nebom v prijaznej senci košate lipe unkraj toplíc. Jedó in pijó in so prav židane volje, ter zdravice napivajo zdaj svitlemu cesarju, zdaj marsalu Radeckemu, zdaj dobrotnikom itd., vmes pa vesele pesmi prepevajo, ter česke, madžarske, slovenske in nemške. — Neke dni sêm imamo pri nas silno vročino. Solnce pripeka, da vrabiči zevajo, ravno kakor o s. Jakobu. Noči pa so hladne. Kdor se ne varuje, se le lahko prehladí. Iz tega ravno se je menda bole-

*) Razun nedobro postavljenih gerških akcentov še je tudi več tiskarnih pogreškov. Učeni si jih bodo sami popravljali, in tih zmot ne bodo spisovatelju pripisovali, temoč tiskarju.

*) To redko prigodbo nam poterdi tudi ravno iz „Toplic“ prejeti dopis, ki ga bomo drugo pot naznanili. Vred.